

Perspectief : de nationale functionaris in de groeiende europese dimensie

door A. COPPÉ,

Lid van de Kommissie der Europese Gemeenschappen.

★

I. Er bestaat een gevoel van concurrentie tussen nationale administratie en Europese administratie.

Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn wij geleidelijk de weg van een groeiende etatisatie opgegaan en bijgevolg werden steeds meer taken aan de overheid overgedragen op het gebied van de financiën, de economie, het onderwijs, de wetenschap, het regionaal beleid... Iedereen die in de loop van de laatste twintig jaar in de één of andere beleidsvorm of op het een of andere beleidsvlak werd ingeschakeld heeft dan ook het gevoel dat met de Europese Administratie naast hem een concurrentie opduikt.

Het is niet alleen een gevoel, er is ook iets reëls in. Niet alleen bij ons, maar over geheel Europa is een machtsverschuiving aan de gang, enerzijds naar het supra-nationale vlak, of, omdat dit woord niet populair is en ook nooit populair zal worden, liever naar het communautaire vlak (Van Zeeland drukte het heel handig uit : « l'usage en commun de pouvoir souverain ») en anderzijds naar het regionale vlak.

Eigenaardigerwijs komen deze twee bewegingen tegelijkertijd voor. Nu is het best voorstelbaar dat in een bepaald tijdsbestek voor de oplossing van sommige problemen een behoefte bestaat aan een besluitvorming op een grotere dimensie. Wanneer echter op hetzelfde ogenblik tevens de behoefte voorkomt om te gaan regionaliseren, dan staan we voor een paradox : ofwel vergroot de dimensie waarop de staten besluiten moeten nemen ofwel verkleint ze, maar dat tegelijkertijd de twee voorkomen, lijkt op het eerste gezicht wel tegenstrijdig.

* Referaat uitgesproken op 5 juni 1970, bij de viering van tien jaar vormingsprogramma's inzake beleid voor hoge functionarissen in Overheidsdienst, op het Vervolmakingscentrum voor Bedrijfsleiding, Afdeling Overheid, K.U.L.

Daarom blijf ik er even bij stilstaan.

De argumenten om naar een ruimer vlak over te gaan liggen voor de hand: het is in vele gevallen de voorwaarde voor een werkzame beslissing. Twee duidelijke voorbeelden in dit verband zijn ten eerste de defensie- en ten tweede de monetaire problemen. Zweden draagt een der zwaarste fiscale lasten voor defensie per capita, maar wie gelooft dat Zweden alleen zijn defensie meer dan een zeer korte tijd kan verzekeren. Wat de munt betreft: geen zinnig mens gelooft nog dat een land zijn monetaire stabiliteit alleen verzekeren kan.

Voor de *gelijktijdige* overgang naar de regionale dimensie heb ik drie argumenten gevonden die men wel even van naderbij moet beschouwen, wil men de evolutie begrijpen waarin wij, gespleten mensen van de tweede helft van de 20e eeuw, ons bevinden.

1. Ten eerste dwingt de complexiteit van de moderne wereld tot decentralisatie. Naar gelang de situaties complexer worden *moet* men delegeren. Dat is waar voor de onderneming op het vlak van de bedrijfseconomie. Bij onderzoekingen naar het leven van de industriële giants in de VSA gedurende de laatste twintig jaar, werd vastgesteld dat alleen deze ondernemingen die tot decentralisatie en delegatie waren overgegaan verder *gegroeid* hadden. Zij alleen hebben geïnnoveerd en zijn met hun tijd meegegaan. Wanneer dit zo is op het bedrijfseconomisch vlak, dan geldt het, *gelet* op de complexiteit van de moderne wereld, ook voor het politiek-administratieve vlak. *Decentralisatie ligt in de lijn van onze complexe tijd.*

2. Een tweede reden voor een groeiende behoefte aan regionalisatie ligt in het feit dat geen enkele streek zich, rekening houdend met de mutaties die aan de gang zijn, nog veilig kan voelen. Ik verwijs hier naar de talrijke mutaties die de energie-crisis in Europa met zich meegebracht heeft. Op enkele jaren zijn enkele van de voorspoedigste streken probleemgebieden geworden. Iets soortgelijks kan van de landbouwmutaties gezegd worden. In 1950: 20 miljoen landbouwers; 1960: 15 miljoen; 1970: 10 miljoen; 1980: 5 miljoen.

3. Een derde reden voor een grotere regionalisatie is de volgende: onze economische groei is het produkt van een cross-fertilization geworden. Tegelijkertijd moeten zowel de plaatselijke overheid als de nationale autoriteit en het privé-iniatief tot de ontwikkeling bijdragen. Er bestaat nog een vierde vlak dat in de nabije toekomst bij deze cross-fertilization een rol zal gaan spelen: het supra-nationale.

Onze gemeenten, vooral dan in België, zijn te klein om bij een belangrijke omstructurering van de economische bedrijvigheid ook maar de kleinste bijdrage te kunnen leveren. In België tellen we ongeveer 9 miljoen

inwoners, verspreid over zowat 2.000 gemeenten. Dat betekent gemiddeld 4 à 5.000 inwoners per gemeente, wat veel te weinig is. Langs de lijn van de kleinste weerstand moeten de gemeenten zich dan ook samenvoegen, willen ze op het vlak van de economische groei iets kunnen presenteren.

*
* *

De verschillende streken of gewesten, van hun kant, beseffen dat een actief optreden noodzakelijk geworden is. Zij voelen zich onveilig omdat geen van hen ook maar met een benaderende zekerheid kan zeggen wat de toekomst inhoudt.

a) Er is een bedreiging die van boven komt, nl. van de zijde van de centraliserende administratie. Deze tendens kennen we sinds lang. In Frankrijk waar de traditie van de centralisatie zeer ver in het verleden teruggaat, is dit gevoel nog scherper dan elders.

b) Naar onder toe is er over geheel Europa, in de EEG, maar ook daarbuiten, een reactie voelbaar in de richting van de regionalisatie. Ook de Britten zijn met regionalisatie begonnen. Ook de VSA. Opvallend in dit verband is bv. het feit dat vrij recent een commerciële delegatie van de staat Ohio zich in Brussel kwam vestigen, die hier haar eigen commerciële belangen komt verdedigen. Een tijdje geleden deed de staat Virginia hetzelfde. Dit schijnt erop te wijzen dat zelfs in de VSA een neiging bestaat om, daar waar het contact met de klanten moet verzekerd worden, als regio op te treden.

Wanneer een gevoel van concurrentie bestaat, is het alleszins niet omdat, op dit ogenblik, het aantal ambtenaren op Europees en op nationaal vlak ook maar in het minst vergelijkbaar zou zijn.

In België komt men voor 1968 tot een totaal van 233.000 ambtenaren. Hierin zijn echter de leerkrachten van het officieel onderwijs meegerekend. Als we die buiten beschouwing laten, komen we grosso modo tot een totaal van 176.000 ambtenaren.

Daarentegen telt men nagenoeg 8.000 ambtenaren bij de EEG, waarvan dan nog een groot aantal bij de onderzoekscentra werkzaam is. Zonder deze laatsten telt men zowat 5.000 ambtenaren. Dat is dus ongeveer 3 % van het aantal ambtenaren in één enkele nationale administratie, en dan nog bijlange niet een van de grootste. En er zijn er zes... Het gevoel van concurrentie zag ik mijnerzijds graag zo spoedig mogelijk verdwijnen.

*
* *

Er zou ook een gevoel van concurrentie kunnen ontstaan door de wetenschap dat men in de Europese administratie hogere wedden betaalt

dan in de nationale administraties. Dat is echter een gevoel dat vooral of misschien zelfs alleen maar de Belgen zullen hebben — omdat zij ter plaatse leven. Als men immers aan iemand in Europa niet ca 30 % meer betaalt dan hij in zijn eigen land kan verdienen, wijkt hij niet uit. Hij verhuist niet met vrouw en kinderen naar een andere Europese plaats — ze weze dan nog zo aantrekkelijk als Brussel of Luxemburg.

Bij de EGKS heb ik jonge mensen ontmoet die weigerden naar Luxemburg te gaan wonen, omdat zij niet ten minste 30 % meer konden verdienen dan te Brussel. Dat speelt natuurlijk ook in andere richtingen. In de Europese Administratie kennen wij een ontheemdingspremie van 16 % toe, die m.i. te laag ligt. In dit verband komen twee stellingen voor. Sommigen vinden dat men na verloop van tijd geen ontheemde meer is en dat de premie dus geleidelijk kan afgeschafte worden. Ik behoor tot diegenen die het tegendeel menen, nl. dat men die premie moet behouden omwille van de problemen die ontstaan door het feit dat men later terug naar zijn land moet kunnen gaan, o.m. als men zijn kinderen een opvoeding wil geven in het klimaat waarin ze zeer waarschijnlijk later zullen tewerkgesteld worden... Ik durf in ieder geval wel te beweren dat geen ambtenaar die *tewerkgesteld* is voor minder dan 30 % emigreert. En een Europese administratie alleen met werklozen samenstellen is niet heel praktisch.

II. Nationale ambtenaar tegenover Europese dimensie ?

a) *De groeiende verwevenheid van onze nationale economieën.*

In een land zoals België moet men sterk met deze Europese verwevenheid rekening houden. Het geheel van onze internationale handel belooft ongeveer 35 % van het bruto nationaal produkt en daarvan zijn meer dan de $\frac{2}{3}$ naar de gemeenschappelijke markt gericht. Het Europees ruilverkeer bereikt nagenoeg 20 % van ons BNP.

Iedereen moet zowel bij het stellen van de problemen als bij het zoeken naar oplossingen met deze toestand rekening houden. Dit is waar voor de syndicale leiders bij het stellen van looneisen ; dit is eveneens waar voor de werkgevers bij hun investeringsbeslissingen ; dit is ook waar voor de overheid bv. bij het bepalen van de directe en de indirecte fiscale last en de verhouding tussenbeide.

b) *De groeiende samenwerking voor de uitvoering.*

Om de omvang van het probleem enigszins te illustreren, wil ik **voornaf** zeggen dat in de Gemeenschap over ca. twaalf jaar ongeveer 9.000 verordeningen van de Commissie en 1.200 verordeningen van de Raad werden uitgevaardigd. Daarbij komen ongeveer 4.000 richtlijnen en beslissingen van Raad en Commissie.

Denken wij meer bepaald aan het Landbouwfonds met zijn 3 tot 4 miljard rekeneenheden subventies voor garantie en oriëntatie van de landbouw in de EEG. Voor dit Fonds beschikte de Commissie van de EEG, centraal, over 50 ambtenaren. Bij een normale steekproefcontrole zou men 15.000 controles moeten doen. De 50 mensen waarover ik sprak verzekeren het beheer van het Landbouwfonds, enkelen onder hen zijn tegelijkertijd met de controle belast. Dit wil zeggen dat de EEG in ruime mate moet rekenen op het begrip en op de eerlijkheid van diegenen die uit de grote pot op het nationale vlak uitbetalen.

Hetzelfde geldt voor de eigen middelen die vanaf 1971 door de nationale staten geïnd maar aan de EEG zullen worden doorgegeven. Het betreft hier 2,5 miljard rekeneenheden. Dat is m.a.w. het geheel van de douanerechten — die geleidelijk voor 100 % naar de EEG zullen overgaan — plus de landbouwheffingen. Ze worden door de nationale douanebeambten geïnd, die ze voor rekening van de E.E.G. ontvangen. Men zal van hen moeten verwachten dat ze met dezelfde nauwgezetheid tewerkgaan als wanneer het over de nationale middelen gaat.

c) De groeiende samenwerking bij het uitstippelen van de beleidsrichtlijnen.

Hier ontmoeten wij de grootste moeilijkheden. Tot nu toe is de EEG er alleen in geslaagd een landbouwbeleid, een gemeenschappelijke handelspolitiek en een gemeenschappelijk mededingingsbeleid uit te bouwen. We zijn nu op (goede) weg wat het monetaire betreft. Ik meen inderdaad dat de EEG vóór 1980 tot een economische plus een monetaire unie kan komen — de twee aan elkaar gekoppeld — zonder de vraag te stellen welke van de twee moet voorgaan. Ze zullen smen gerealiseerd worden of niet.

De regionale politiek vormt het andere uiterste. Het uiterste waar het slecht gaat. Op dit gebied zijn de staten zeer jaloers wat hun bevoegdheid betreft die ze kost wat kost willen behouden. De Gemeenschap kan hier bijgevolg moeilijk vooruit.

Vaak wordt beweerd dat de nationale administraties een bastion van nationalisme tegenover het Europese integratieproces zijn. Hoewel daar misschien iets van aan is, wil ik zulke uitspraak toch niet onderschrijven. Het verwondert mij echter niet dat zulke beschuldiging geuit wordt, gelet op de sfeer van wantrouwen die met het huidige beslissingsproces in de Gemeenschap gepaard gaat. Immers, de Ministerraad beslist de facto alleen met éénstemmigheid. Onvermijdelijk brengt dit feit een concentratie van de actie van alle drukkingsgroepen op de nationale administratie mede. En God weet dat vele drukkingsgroepen in onze tijd goed georganiseerd zijn. Iedereen weet dat gelijk welke minister door zijn veto een beslis-

sing in de richting van een gemeenschappelijk Europees beleid kan tegenhouden. Dat in die omstandigheden de Administratie wel eens een hint krijgt dat een voorgenomen beleid niet in het belang van dit of dat deel van zijn land is, lijkt mij voor de hand te liggen.

Er zijn twee slachtoffers van de neiging van de ministerraad om éénstemmig te beslissen : de nationale administraties en de Europese Commissie. Men verdenkt de nationale administraties van een stille sabotage of van onverschilligheid ; men verdenkt de Europese Commissie ervan een ploeg technocraten te zijn, die in plaats van als motor van de Europese Gemeenschap te fungeren, integendeel een soort secretariaat van de ministerraad is. Zo kom ik tot mijn derde punt.

III. Een courant misverstand : het « imperialisme » van de Europese ambtenaar.

Wanneer ik dit een courant misverstand noem, dan is het omdat men vaak gelooft dat de Europese administratie — precies omdat men ze aanvankelijk supra-nationaal verklaarde en bijgevolg boven de nationale administratie verheven — de neiging moest hebben om de nationale administraties te verdringen. Dit is in tegenspraak met de feiten. Thans worden jaarlijks gemiddeld 15.000 à 20.000 experten bijeengeroepen, die voor het overgrote deel nationale ambtenaren zijn. Dit aantal stijgt nog jaarlijks. Het kan ook niet anders dan stijgen, als men er rekening mee houdt dat geleidelijk aan meer Europese politieken moeten uitgestipt worden.

Het geval van de landbouw is betekenisvol. Het is veruit het grootste directoraat-generaal van de EEG ; welnu zijn effectieven zijn tot het minimum beperkt gebleven om het starten van de verschillende marktorganisaties mogelijk te maken. Ik durf het aantal ambtenaren niet te noemen dat zich met de controle op het landbouwfonds bezighoudt. Er is voorwaar geen sprake van imperialisme. Integendeel, alleen een hechte samenwerking kan een goede oplossing brengen op alle vlakken en het is mogelijk dat de Europese administratie steeds meer de uitvoering zal moeten delegeren, waarbij de nationale administraties het gevoel kunnen krijgen voor een vreemde kas te werken. Dit zou dan tot gevolg kunnen hebben dat het een geliefd actieterrein wordt van fraudeurs. Zij weten wel dat bij de *toepassing* van de landbouwverordeningen een zwak punt ligt.

IV. Hoe ziet men in de E.E.G. de rol van de nationale administratie ?

Haar rol is essentieel voor het Europese integratieproces, niet alleen als intermediair tussen die gemeenschapsorganen en onze maatschappij,

maar ook als mede-trekker voor het tweespan van de Europese wagen. Het ene paard kent als het ware iets beter het doel, het andere kent iets beter het landschap waar men doorheen trekt. De rol van de nationale administratie is essentieel op een dubbel vlak : daar waar Raad en Commissie alleen richtlijnen uitvaardigen, vertolkt de nationale administratie de algemene beginselen in nationale regelen, rekening houdend met de eigen traditie en de eigen praktijk.

V. Een federale administratie of samenwerking met de nationale administratie ?

In de EEG ziet men heel duidelijk de noodzaak aan samenwerking in en daarom schakelt men ook zoveel nationale ambtenaren in bij het uitstippelen van de Europese « politieken ». Daar komt wel eens felle kritiek op vanwege de *zuivere* Europeaan, die een federale administratie wil van top tot teen. Anderen, waartoe ik behoor, verdedigen de stelling van de samenwerking. Men heeft wel eens gezegd dat dit alleen een kwestie van taktiek was, d.w.z. een manifestatie van personeelstekort. Dit is onjuist. Het standpunt van de voorstanders van de samenwerking staat principieel. Bij mij is het in elk geval zo.

a) Ik geef toe dat het personeelstekort wel een rol speelt. Wij weten immers heel goed dat de EEG met 5.000 ambtenaren slechts een centraal orgaan kan opleveren dat niet alleen gedwongen wordt de uitvoering te delegeren, maar bovendien raad van buiten *moet* ontvangen bij het uitstippelen van gemeenschappelijke politieken.

b) Het is bovendien een grote tijdwinst, meer bepaald wanneer de Commissie erin slaagt om op deze manier de medewerking te bekomen van nationale ambtenaren, die naderhand in één of andere werkgroep van de Ministerraad de Commissievoorstellen moeten onderzoeken en de beslissing van de Raad moeten voorbereiden. De mate waarin nationale ambtenaren bij dit tot stand komen hebben bijgedragen, kan natuurlijk aanzienlijk de verdere afwikkeling bespoedigen.

c) Door het inschakelen van nationale ambtenaren en deskundigen slaagt de Commissie er tevens in over de meeste actuele en grondige informatie te beschikken, die niet uit verslagen of uit statistieken kan gehaald worden, omdat die nu altijd eenmaal een beetje of veel op de actualiteit achterlopen.

d) Tenslotte kan deze houding de betrokkenen als het ware op een communautaire temperatuur brengen, ze in het integratieproces inscha-

kelen in een geest van positieve samenwerking. Meer dan eens is de aanwezigheid in werkgroepen een soort weg van Damascus geworden, zelfs voor erg nationalistische ambtenaren. Het is verbazend hoe snel men zelfs de Engelsen tot het inzicht kan bekeren dat een Europese administratie behoorlijk werk kan verrichten. Wij nodigen hen nu regelmatig naar Brussel of Luxemburg uit en zien dat velen vlug tot het inzicht komen dat bepaalde problemen alleen op communautair niveau kunnen opgelost worden, — en ze zeggen het ook.

e) Bovendien is gebleken dat vele Europese werkgroepen waarin nationale ambtenaren zetelen vruchtbare inspanningen hebben geleverd om de leemten van de éénstemmigheid in de Ministerraad te verhelpen. Sommige ambtenaren die met uitstippelen van de gemeenschappelijke Europese handelspolitiek belast zijn, zijn zelfs al heel sterk overtuigd van de noodzaak de meerderheidsstemming te gebruiken.

Ik geef toe dat dit een speciaal gunstig geval is waar zelfs een blinde het voordeel van een Europese politiek moet zien. Wanneer Amerikanen tegenover de Europese staalfabrikanten staan, zeggen ze hen dat ze door zelfdiscipline minder naar Amerika zouden moeten uitvoeren, om aldus alle eventuele moeilijkheden te voorkomen die van het Congres zouden kunnen komen. Beletten meer staal in te voeren doen ze dus niet. Men vraagt alleen *dringend* om er minder *uit* te voeren. Maar let wel op : *het Amerikaanse Congres zou een protectionistische wet kunnen stemmen, moesten er moeilijkheden ontstaan*. De Amerikanen vinden het beter dat de Europeanen zelf « hun verstand gebruiken » vóór het Amerikaanse Congres zijn geduld verliest. En wij Europeanen, of beter onze staal-exporteurs, zijn er inderdaad ingetrapt.

Ter gelegenheid van het bezoek van Stans, Minister van Handel, begin 1970 hebben de Amerikanen gepoogd ons te overtuigen dat onze textiel-fabrikanten net hetzelfde zouden moeten doen als onze staalfabrikanten en zich ook een zelfdiscipline zouden moeten opleggen om hun uitvoer naar Amerika vrijwillig aan beperkingen te onderwerpen.

Wanneer nu elk van onze landen afzonderlijk te Washington gaat protesteren, is dit vanzelfsprekend precies een druppel water op een hete plaat. Maar als men gezamenlijk optreedt, gaat het al veel beter. Dat de mensen die de gemeenschappelijke handelspolitiek uitwerken dat beter zien dan gelijk wie is zeker een soort genade van staat, die men sneller ontvangt als men in een bepaalde situatie verkeert. Dit is nu eenmaal het kenmerk van de genade van de staat.

VI. Terug naar mijn uitgangspunt.

Er is inderdaad tegelijkertijd, — niet een uitholling, — maar een aanpassing van de nationale soevereiniteit aan de gang, zowel naar boven als naar onder toe. Het is verbazend hoe de aanpassing naar boven toe, — in de richting van een federale administratie, — bij de jongere generatie een weerklink vindt.

Ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van de historische verklaring van Robert Schuman op 9 mei 1950 werd een opiniepeiling gehouden, die door de « Vrienden van R. Schuman » werd uitgevoerd. Daaruit blijkt dat 81 % van de jeugdige ondervraagden zich voor rechtstreekse Europese verkiezingen van een Europees Parlement uitsprak. Slechts 5 % zou, ten allen prijze, voor dat parlement een kandidaat uit eigen land kiezen.

In Frankrijk verklaarden 68 % der ondervraagden dat ze — bij rechtstreekse verkiezing van een Europese president — voor een buitenlands staatshoofd zouden stemmen indien zijn programma meer de voorkeur wegdroeg dan dat van nationale kandidaten. Dit wijst erop dat de richting die wij uitgaan waarschijnlijk niet meer te stuiten zal zijn, al zal ze ook nog veel meer tijd vergen vóór haar eindpunt bereikt is dan sommigen hopen.

VII. Slotbeschouwingen.

1. Wat we nodig hebben, is een openheid op verandering. Wij moeten « innovation minded » zijn. Dat is waar voor elk van ons, — al is het ook gemakkelijker te zeggen dan te doen.

2. We moeten ook openstaan voor nieuwe situaties die zich kunnen voordoen. Wanneer men klaagt over de *politieke* dimensie die bv. meebrengt dat de ministeriële kabinetten een zo grote rol gaan spelen, dan kan ik verzekeren dat deze politieke dimensie in de wereld van morgen nog zal toenemen. De toestand zal nog complexer worden door nieuwe geografische, politieke en historische dimensies. De rol van het kabinet zal m.i. in de administratieve wereld van morgen nog toenemen.

3. Tot nu toe moest men van het nationale vlak alleen naar het provinciale vlak uitkijken. Er komen nu nieuwe relaties bij, — naar het regionale en naar de Gemeenschap toe, wat natuurlijk meebrengt dat men bij elke beslissing veel meer informatie nodig heeft dan vroeger het geval was.

4. Er is grond, noch voor een gevoel van superioriteit, noch voor een gevoel van minderwaardigheid. Daar gaat het niet om. Het gaat om een

historische ontwikkeling die onomkeerbaar is en waaraan wij niet kunnen ontsnappen. Wij moeten er onze medemensen voor klaarmaken. Op het nationale vlak moet men zich klaarmaken om tegelijkertijd *naar onder en naar boven* een delegatie van machten door te voeren.

5. We mogen nu ook geen regionale complexen krijgen, waarbij de taal een belangrijke rol zou kunnen spelen. Laten we vermijden op Europees vlak complexen te ontwikkelen als deze waarmee we op nationaal vlak geplaagd zitten. Men moet de nieuwe politieke dimensie koel bekijken. Het gaat voornamelijk om een mentaliteitskwestie. Het zal dan ook langzaam en vooral via de jeugd zijn dat we deze nieuwe horizon zullen verkrijgen. Wij zullen een herscholing moeten ondergaan, waarbij iedereen terug attent moet gemaakt worden op de problematiek van de snel evoluerende maatschappij waarin wij leven. Men kan in een stationaire maatschappij gedurende geheel het leven dezelfde mentaliteit behouden. Maar als de ontwikkeling exponentieel wordt zoals nu het geval is, dan is het zeker dat tien jaar nadat men de school verlaten heeft alles veranderd is en dat men de mentaliteit moet opdoen die bij een nieuwe tijd past. Welnu, zonder een aangepaste mentaliteit blijven alle « *technicalities* » boter aan de galg.

*
* *

Het is nu achttien jaar dat ik vanuit mijn Europese uitkijkpost de administratie bekijk. Mijn conclusie is dat België een goed beheerd land is, of het nu een regering van links of van rechts heeft. Natuurlijk is niet alles volmaakt. Maar we moeten er rekening mee houden dat de problemen objectief moeilijk geworden zijn. Als men dat niet doet, kan men altijd de steen werpen. Maar als men daarmee wel rekening houdt, dan zeg ik dat, vergeleken met andere administraties, België een goede administratie heeft en een goed beheerd land is.

Ik besluit dan ook. Laten we niet te pessimistisch zijn. Dat België een goed beheerd land is, dat danken wij toch in de eerste plaats aan onze administratie.

